

ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายค้ำประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21

Impact of the Enforcement of Suretyship Laws under the Amendments to the Civil and Commercial Code No. 20 and No. 21

มนีรัตน์ จันทร์หนู¹ | Maneerat Channew¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายลักษณะค้ำประกันก่อนมีการแก้ไขกฎหมายและภายหลังการแก้ไขกฎหมายและเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากหลักกฎหมายค้ำประกันตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะ 11 ก่อนที่จะมีการแก้ไขกฎหมาย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง คัดเลือกด้วยวิธีเจาะจงจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายรวมจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์

ผลการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายค้ำประกันก่อนและหลังการแก้ไขกฎหมาย พบว่า การแก้ไขกฎหมายค้ำประกันทำให้ผู้ค้ำประกันได้รับการคุ้มครองสิทธิและได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการแก้ไขรายละเอียดที่ต้องระบุในสัญญาค้ำประกันให้ชัดเจนขึ้น มีการกำหนดให้ข้อตกลงหลาย ๆ ประการที่ทำให้ผู้ค้ำประกันเสียเปรียบตกเป็นโมฆะ มีการกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวให้ผู้ค้ำประกันทราบภายใน 60 วันนับแต่ลูกหนี้ผิดนัด แต่จากการศึกษาถึงผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว นับตั้งแต่วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้จวบจนถึงปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อทั้งผู้ค้ำประกัน เจ้าหนี้โดยเฉพาะที่เป็นสถาบันการเงินและภาคธุรกิจที่ประสงค์ขอสินเชื่อกับสถาบันการเงินเพื่อนำมาลงทุนในธุรกิจ โดยปัญหาหรือผลกระทบดังกล่าวมีสาเหตุมาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายจนนำไปสู่การตีความกฎหมายที่แตกต่างกันในทางปฏิบัติ รวมถึงหลักกฎหมายบางเรื่องก่อให้เกิดอุปสรรคต่อภาคธุรกิจ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้นและเพื่อให้กฎหมายค้ำประกันบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, ค้ำประกัน, ผลกระทบ, การบังคับใช้กฎหมาย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร./คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/maneerat.channew@gmail.com

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: maneerat.channew@gmail.com/ เบอร์โทรศัพท์ 085-926-3553

รับเมื่อ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2567/ แก้ไขเมื่อ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

The Objectives of this research are to compare the principles of the law of suretyship before and after the legal amendment and to study the impact of enforcing such laws. It is a qualitative research study examining the principles of suretyship law as stipulated in the Civil and Commercial Code Book 3, Section 11, before the legal amendments. The amendments include the Additional Amendment to the Civil and Commercial Code Amendment Act (No. 20) B.E. 2557 and the Civil and Commercial Code Amendment Act (No. 21) B.E. 2558. Deep interviews were conducted with a sample group residing in the municipal area of Mueang District, Lampang Province, selected through purposive sampling among individuals affected by the legal amendments, totaling 15 people. The research tool used was interviews.

The study comparing the law of suretyship before and after the legal amendment found that the amendment has provided greater protection and fairness to surety. This is due to the clarification of details required to be specified in the guaranteed agreement. Several provisions have been introduced to prevent unfair treatment of surety, such as declaring certain agreements void, and requiring creditors to inform surety within 60 days from the date of default. However, upon studying the post-enforcement impact of the law, spanning from its effective date to the present, various practical challenges have emerged. These challenges have affected both surety and creditors, particularly financial institutions and businesses seeking credit from financial institutions for investment purposes. The problems or impacts stem from the ambiguity of the law, leading to differing legal interpretations in practice, including certain legal principles posing obstacles to business sectors. Therefore, the researchers propose amendments to enhance fairness for all parties and to ensure the effectiveness of the enforced suretyship law.

Keywords: civil and commercial code, suretyship, impact, enforcement of the law.

บทนำ

กฎหมายลักษณะคำประกันมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 11 ตั้งแต่มาตรา 680 ถึงมาตรา 701 โดยในมาตรา 680 วรรคแรกได้บัญญัติถึงสัญญาคำประกันไว้ว่า หมายถึง “สัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ค้ำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้” จากหลักกฎหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของสัญญาคำประกันหลายประการ กล่าวคือ สัญญาคำประกันคือการประกันการชำระหนี้ด้วยตัวบุคคลซึ่งมีผลให้เจ้าหนี้นี้มีบุคคลสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้หากลูกหนี้หรือบุคคลที่ไปค้ำประกันไม่ชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้นี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของผู้ค้ำประกัน ด้วยเหตุนี้ สัญญาคำประกันจึงมีลักษณะเป็นสัญญาอุปกรณ์ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อต้องมีหนี้ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้เกิดขึ้นก่อนหรือเรียกว่า “หนี้ประธาน” โดยหนี้ประธานนี้อาจเกิดจากมูลหนี้ชนิดใดก็ได้ เช่น เกิดจากสัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญาจ้างแรงงาน สัญญากู้ยืมเงินหรือเกิดจากมูลละเมิดก็ได้ แต่ต้องเป็นหนี้ที่สมบูรณ์ (มาตรา 681 วรรคแรก) ประการต่อมาเมื่อมีหนี้ประธานแล้ว บุคคลที่จะเข้าทำสัญญาคำประกันหนี้ประธานไว้ต่อเจ้าหนี้ต้องเป็นบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สาม กล่าวคือ ไม่ใช่ตัวลูกหนี้ หรือไม่ใช่ตัวเจ้าหนี้ โดยอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ จะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ (โพธิ์ชัย คงสมบูรณ์, 2566) ที่สมควรใจเข้าผูกพันตนต่อเจ้าหนี้หรือเข้าทำสัญญากับเจ้าหนี้เพื่อให้ประกันกับเจ้าหนี้ว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้ให้แทนและหากต่อมากู้หนี้ผิดนัดชำระหนี้นอกจากเจ้าหนี้สามารถฟ้องเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ได้แล้ว เจ้าหนี้นี้ย่อมเกิดสิทธิที่จะฟ้องเรียกร้องเอาจากผู้ค้ำประกันตามสัญญาคำประกันได้

ด้วยเหตุที่ผู้ค้ำประกันเป็นบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สาม กฎหมายจึงมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกัน เพื่อให้ถูกบังคับชำระหนี้โดยไม่เป็นธรรมโดยการบัญญัติสิทธิต่างๆ เพื่อให้ผู้ค้ำประกันสามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับเจ้าหนี้เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นความรับผิดชอบได้ในหลายกรณี แต่ในทางปฏิบัติก่อนการแก้ไขกฎหมายกลับพบว่า หลักกฎหมายที่มีอยู่เดิมไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกันได้ เนื่องจากกฎหมายมีช่องโหว่หลายประการที่เปิดโอกาสให้เจ้าหนี้สามารถไปทำข้อตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ ส่งผลให้สิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอกและยอมผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้แทนลูกหนี้กลับไม่ได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยมีผู้ค้ำประกันจำนวนมากถูกเจ้าหนี้ฟ้องและในบางรายถึงขั้นถูกฟ้องล้มละลาย ทั้งที่ตนเองมิใช่คนก่อหนี้ขึ้น (สุดา วิสสุตพิชญ์ : 2557) ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำนวน 2 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 และวันที่ 15 กรกฎาคม 2558 ตามลำดับ โดยกฎหมายทั้งสองฉบับได้แก้ไขหลักการสำคัญหลายประการด้วยกัน อาทิ

1. แก้ไขเพิ่มเติมให้การค้ำประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข ต้องกำหนดรายละเอียดของหนี้และขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน รวมทั้งจำกัดความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันไว้เฉพาะหนี้ตามสัญญานั้น
2. กำหนดให้ข้อตกลงที่ให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมเป็นโมฆะ

3. กำหนดให้ข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าประกันที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติลักษณะค้าประกันเป็นภาระแก่ผู้ค้าประกันเกินสมควร ให้ข้อตกลงนั้นมีผลเป็นโมฆะ

4. แก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่ของเจ้าหนี้ในการบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันเมื่อลูกหนี้ผิดนัดและผลกรณีเจ้าหนี้มิได้บอกกล่าว และกำหนดให้สิทธิแก่ผู้ค้าประกันในการชำระหนี้ที่ถึงกำหนดได้

5. แก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้ค้าประกันได้รับประโยชน์จากการที่เจ้าหนี้กระทำการใด ๆ อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ให้แก่ลูกหนี้ด้วย รวมทั้งกำหนดให้ข้อตกลงที่เป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ค้าประกันเป็นโมฆะ

6. กำหนดให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในหนี้อันมีกำหนดเวลาแน่นอนและเจ้าหนี้นิยมนอนเวลาให้แก่ลูกหนี้ และห้ามกำหนดข้อตกลงไว้ล่วงหน้าให้ผู้ค้าประกันยินยอมที่จะเป็นประกันหนี้ขึ้นต่อไป แม้ว่าเจ้าหนี้จะผ่อนชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้แล้ว

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าการแก้ไขกฎหมายสองคราวในระยะเวลาห่างกันไม่มาก สืบเนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 แต่ปรากฏว่าภายหลังการบังคับใช้กฎหมายได้ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นในบางประเด็น จึงนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายเป็นครั้งที่สอง กล่าวคือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 เพื่อมาแก้ปัญหาอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับแรก ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2558 จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องของกระบวนการตรากฎหมายของไทยที่ไม่มีการตรวจสอบหรือประเมินผลกระทบของกฎหมายก่อนการบัญญัติกฎหมายจึงอาจส่งผลกระทบต่อถึงความน่าเชื่อถือและความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรม ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยพบว่า นับตั้งแต่ที่กฎหมายทั้งสองฉบับมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบันยังพบปัญหาทางกฎหมายอีกหลายประการที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข อาทิ ปัญหาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายจนนำไปสู่การตีความกฎหมายที่แตกต่างกันออกไปในทางปฏิบัติ รวมถึงกฎหมายก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กที่ต้องการเงินทุนเพื่อประกอบกิจการและยังส่งผลกระทบต่อเจ้าหนี้โดยเฉพาะเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อและประกอบธุรกิจการค้าประกันควบคู่กันไป ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ บทความวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะนำเสนอบทวิเคราะห์ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจจากการบังคับใช้กฎหมายค้าประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21 และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมายหรือการปรับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) หมายถึง การนำกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้วนำมาเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายบังคับให้เกิดผลตามที่กฎหมายบัญญัติ ได้แก่ นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย (เชาว์วัศ สุกุลวรวิทย์, 2549) โดยผู้ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย คือ รัฐ เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศในขณะนั้น โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นตัวแทนของรัฐในการใช้กฎหมายนั้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านี้จะดำเนินงานได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ มิฉะนั้นเจ้าหน้าที่จะมีความผิดฐานกระทำโดยไม่มีอำนาจ (เจตน์ สถาวรศีลพร (ม.ป.ป.)) นอกจากนี้ กฎหมายมีลักษณะที่ใช้บังคับได้ทั่วไป เมื่อบุคคลใดมีเหตุอันจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกฎหมายก็ย่อมจะต้องเป็นผู้ใช้กฎหมายนั้นด้วย ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายอาจ

จำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ ประชาชน นักนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่งาน และศาล (นัยนา เกิดวิชัย, 2549) ส่วนเวลาที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับนั้น มีหลักอยู่ว่าเมื่อได้ประกาศใช้กฎหมายแล้วกฎหมายนั้นย่อมจะระบุเวลาที่จะใช้บังคับแห่งกฎหมายนั้นไว้ (มานิต จุ่มปา, 2555)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมาย

กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของคนในสังคม กฎหมายจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศและเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย กฎหมายก็ควรมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเมื่อถึงเวลาอันเหมาะสม อาทิ เมื่อกฎหมายที่มีอยู่ล้าสมัยไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาของสังคมในปัจจุบันได้หรือกฎหมายไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมาย ทำให้ประชาชนถูกจำกัดหรือลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ก่อให้เกิดภาระตามกฎหมายที่ไม่จำเป็นหรือกฎหมายบางฉบับมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตลอดเวลาอันทำให้กฎหมายกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาและยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม (ศิพร โกวิท, จิรภัทร วรรณะธูป, ติณณภพ พัฒนะ, และโสรัตน์ กลับลีลา, 2567) ดังนั้น การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายจึงมีความสำคัญ ภาครัฐควรทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายให้มีความทันสมัยเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคมและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับสถานการณ์ของปริมาณกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายสามารถเป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คมกฤช เทียนทัด. (2562). ได้ศึกษาปัญหาในกฎหมายคำประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า จากการที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว คณะผู้วิจัยพบปัญหาในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายใหม่อยู่บางประการ คณะผู้วิจัยจึงได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นข้อสังเกตบางประการเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งบางปัญหาอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ บางปัญหายังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่องไป

สายศิริ ศิริวิริยะกุล. (2558). ได้ศึกษาผลกระทบของกฎหมายใหม่ การคำประกันและจำนอง ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เปลี่ยนแปลงใหม่ ก่อให้เกิดข้อโต้แย้งกับผู้คำประกันเพราะช่วยคุ้มครองและทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้คำประกันมากยิ่งขึ้น แต่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อธนาคาร สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ที่เป็นผู้ให้กู้หรือให้สินเชื่อได้เพราะจะไม่สามารถติดตามหนี้จากผู้คำประกันได้สะดวกเช่นในอดีต นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าผลกระทบจากเนื้อหากฎหมายที่ปรับเปลี่ยนไปของกฎหมายคำประกันและจำนองนั้นยังส่งผลให้มีการปรับตัวของเจ้าหนี้สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ให้สินเชื่ออื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรัดกุมมากขึ้นตามลำดับอีกด้วย

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายลักษณะคำประกันก่อนมีการแก้ไขกฎหมายและภายหลังมีการแก้ไขกฎหมาย
- 2 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายคำประกันตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2558
- 3 เพื่อหาข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะคำประกันให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง คัดเลือกด้วยวิธีเจาะจงจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายรวมจำนวน 15 คน จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคคลธรรมดาจำนวน 5 คน กลุ่มผู้ประกอบการ SMEs จำนวน 5 คน และกลุ่มธนาคารจำนวน 5 ธนาคาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามประเด็นสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายลักษณะคำประกันก่อนมีการแก้ไขกฎหมายและภายหลังมีการแก้ไขกฎหมาย สรุปผลได้ดังนี้

1. การคำประกันเพื่อประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย การคำประกันเพื่อประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขสามารถกระทำได้โดยไม่มีข้อจำกัด ดังนั้น เจ้าหนี้สามารถกำหนดให้การทำสัญญาคำประกันครั้งหนึ่งเป็นการประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ใด ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด (มาตรา 681 (เดิม)) แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน การคำประกันเพื่อประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขนั้นยังสามารถกระทำได้ตามหลักการเดิม เพียงแต่ในสัญญาคำประกันกฎหมายกำหนดให้ต้องระบุรายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้ ลักษณะของมูลหนี้ จำนวนเงินสูงสุดที่คำประกัน และระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะคำประกัน เว้นแต่เป็นการคำประกันกิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา 699 จะไม่ระบุระยะเวลาก็ได้ นอกจากนี้ สัญญาคำประกันจำต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่คำประกันไว้โดยชัดแจ้งและผู้คำประกันย่อมรับผิดชอบหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น (มาตรา 681 ปัจจุบัน) และบรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการคำประกันที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติในมาตรา 681 วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม เป็นโมฆะ (มาตรา 685/1)

2. ข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย เจ้าหนี้สามารถกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมได้ (มาตรา 691 (เดิม)) และเมื่อผู้ค้าประกันยอมรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม จึงก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย คือ ผู้ค้าประกันย่อมไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนได้ (มาตรา 688) หรือผู้ค้าประกันย่อมไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนได้ (มาตรา 689) หรือผู้ค้าประกันย่อมไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ลูกหนี้ให้ไว้เป็นประกันแก่เจ้าหนี้ก่อนได้ (มาตรา 690) แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน เจ้าหนี้ไม่สามารถกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมหรือรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ได้ ถ้ามีข้อตกลงเช่นนี้ ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ เว้นแต่ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลและยินยอมเข้าผูกพันตนเพื่อรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม และในกรณีเช่นนั้นผู้ค้าประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นย่อมไม่มีสิทธิตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 688 มาตรา 689 และมาตรา 690 (มาตรา 681/1))

3. ข้อตกลงที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติที่มีไว้เพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกัน

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย คู่สัญญาผู้ค้าประกันสามารถกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบแตกต่างไปจากที่กฎหมายลักษณะผู้ค้าประกันกำหนดไว้ได้ หรือกำหนดข้อตกลงสละสิทธิยกข้อต่อสู้ต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกันได้ เช่น สละสิทธิยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ตามมาตรา 694 สละสิทธิในการบอกเลิกสัญญาที่เป็นคราวในอนาคตตามมาตรา 699 สละสิทธิหลุดพ้นจากความรับผิด แม้ว่าหนี้ของลูกหนี้จะระงับแล้ว ตามมาตรา 698 ข้อตกลงดังกล่าวเหล่านี้ ศาลได้วินิจฉัยว่า มีผลใช้บังคับได้ ไม่เป็นโมฆะ และไม่เป็นภาระแก่ผู้ค้าประกันเกินกว่าที่คาดหมายตามปกติอันจะทำให้เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม จึงใช้บังคับกันได้ แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน คู่สัญญาไม่สามารถกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบเกินกว่าหรือแตกต่างไปจากที่กฎหมายลักษณะผู้ค้าประกันกำหนดไว้ได้ บรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าประกันที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติในมาตรา 694, มาตรา 698 และมาตรา 699 เป็นโมฆะ (มาตรา 685/1)

4. การใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้บังคับเอาจากผู้ค้าประกัน

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ได้ทันที นับแต่วันที่ถูกหนี้ผิดนัด โดยไม่มีกระบวนการเตือนให้ผู้ค้าประกันทราบก่อนว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติ เจ้าหนี้จะไม่เรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ทันที แต่จะทอดเวลาที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ออกไป ทำให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบในบรรดาดอกเบี้ย และค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นเพิ่มขึ้น แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน กำหนดให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และให้สิทธิเจ้าหนี้ที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ได้นับแต่วันที่หนังสือบอกกล่าวนั้นไปถึงผู้ค้าประกัน หากเจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว เมื่อได้รับหนังสือบอกกล่าวผู้ค้าประกันอาจขอชำระหนี้ทั้งหมดแทนลูกหนี้หรือใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่ลูกหนี้ได้

ดำเนินการอยู่เดิม นอกจากนี้ กำหนดให้เจ้าหนี้ไม่สามารถเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดตลอดระยะเวลาที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการของลูกหนี้อยู่ เพื่อมิให้ผู้ค้ำประกันต้องรับภาระที่ตนไม่ได้ก่อขึ้น (มาตรา 686 ปัจจุบัน) และบรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการค้ำประกันที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติในมาตรา 686 เป็นโมฆะ (มาตรา 685/1)

5. การทำสัญญาเพื่อปรับปรุงโครงสร้างหนี้

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย ในกรณีที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยการลดจำนวนหนี้เงินกู้ ดอกเบี้ย ค่าสินไหม ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ ข้อตกลงนี้มีผลผูกพันเฉพาะเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ไม่มีผลผูกพันผู้ค้ำประกัน เพราะผู้ค้ำมิได้เป็นคู่สัญญาด้วย (เนื่องจากสัญญาค้ำเป็นสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างผู้ค้ำประกันกับเจ้าหนี้แยกต่างหากจากมูลหนี้ประธาน) และผู้ค้ำประกันไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหนี้ของลูกหนี้ตามจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงกันปรับลดลงนั้น และหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามที่ได้ตกลงปรับกับกับเจ้าหนี้แล้วนั้น ลูกหนี้ต้องกลับไปผูกพันตามหนี้เดิม จึงเป็นภาระแก่ผู้ค้ำประกัน แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน กำหนดหลักการขึ้นใหม่ว่า ในกรณีที่เจ้าหนี้กระทำการใดๆ อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกัน รวมทั้งดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากการค้ำประกันหากว่าผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ส่วนที่เหลือที่ลูกหนี้ค้างชำระตามข้อตกลงปรับลดนั้นเรียบร้อยแล้ว และกำหนดให้ข้อตกลงใดที่เพิ่มภาระแก่ผู้ค้ำประกันให้มากกว่าที่บัญญัติไว้ดังกล่าว ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ (มาตรา 691 ปัจจุบัน)

6. ข้อตกลงในการผ่อนเวลาไถ่ถอนหนี้

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย หนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอน ถ้าเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่ผู้ค้ำประกันยินยอมด้วยการผ่อนเวลานั้น (มาตรา 700 (เดิม)) แต่ในทางปฏิบัติ เจ้าหนี้ให้ผู้ค้ำประกันตกลงยกเว้นไว้ตั้งแต่ตอนทำสัญญาค้ำประกันว่าตนยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลาได้ ซึ่งเป็นการให้ความยินยอมไถ่ถอนหนี้ก่อนมีการผ่อนเวลา ข้อตกลงดังกล่าวนี้ใช้บังคับได้ แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน หนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอน ถ้าเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่ผู้ค้ำประกันยินยอมด้วยการผ่อนเวลานั้น และกำหนดให้ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกันทำไถ่ถอนหนี้ก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลา ข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้ เว้นแต่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ (มาตรา 700 ปัจจุบัน)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายลักษณะค้ำประกันก่อนมีการแก้ไขกฎหมายและภายหลังมีการแก้ไขกฎหมายนำมาสู่การวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากการบังคับใช้หลักกฎหมายในบางประเด็นนับตั้งแต่วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้จวบจนถึงปัจจุบันซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประเด็นรายละเอียดที่ต้องระบุในสัญญาค้ำประกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 681 วรรคสอง (เดิม) บัญญัติว่า “หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนึ้นนั้นอาจเป็นผลได้จริง

ก็ประกันได้” จากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเกิดปัญหาขึ้นว่าเจ้าหนี้ส่วนใหญ่มักจะให้ผู้ค้ำประกันทำสัญญาไว้กับเจ้าหนี้โดยไม่ได้รับรายละเอียดที่สำคัญต่าง ๆ อาทิ ค่าประกันมูลหนี้ชนิดใด จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกันจำนวนเท่าใด ระยะเวลาที่ค้ำประกัน เป็นต้น จึงกลายเป็นว่าผู้ค้ำประกันเข้าทำสัญญาโดยไม่มีข้อจำกัดทำให้ผู้ค้ำประกันไม่อาจทราบได้เลยว่าตนเองค้ำประกันหนี้อะไร ต้องค้ำเป็นระยะเวลาานานเพียงใด และถ้าผิดสัญญาต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนเท่าใดซึ่งทำให้เป็นภาระแก่ผู้ค้ำและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ค้ำเป็นอย่างมากจึงนำมาสู่การปรับแก้กฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำมากยิ่งขึ้น โดยหลักกฎหมายที่มีการปรับแก้และบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันได้แก่มาตรา 681 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี้นี้อาจเป็นผลได้จริงก็ประกันได้ แต่ต้องระบุวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้รายที่ค้ำประกัน ลักษณะของมูลหนี้ จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน และระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน เว้นแต่เป็นการค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา 699 จะไม่ระบุระยะเวลาดังกล่าวก็ได้” จากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการเพิ่มเติมรายละเอียดที่เจ้าหนี้กับผู้ค้ำประกันต้องระบุไว้ในสัญญาค้ำประกันเพื่อผู้ค้ำจะได้ทราบชัดเจนว่าตนเองมีภาระความรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ในฐานะที่ตนเองเป็นผู้ค้ำประกันในหนี้รายใด ในวงเงินจำนวนเท่าใด และมีระยะเวลาค้ำประกันเพียงใด ผู้ค้ำประกันจะได้รับผิดเฉพาะในมูลหนี้ที่ตนสมัครใจเข้าค้ำประกันเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นหากเจ้าหนี้กำหนดข้อตกลงใด ๆ ที่แตกต่างไปที่มาตรา 681 วรรคสองกำหนดไว้ มีผลทำให้ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะทันที ตามความในมาตรา 685/1 ซึ่งบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า จากการที่กฎหมายกำหนดให้การค้ำประกันหนี้ในอนาคตต้องระบุรายละเอียดต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบต่อการทำสัญญาค้ำประกันหนี้ในอนาคตระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ค้ำประกัน กล่าวคือ เจ้าหนี้และผู้ค้ำประกันจำต้องทำสัญญาค้ำประกันใหม่ทุกครั้งเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เพราะขณะเข้าทำสัญญาค้ำประกันหนี้ในอนาคต ทั้งเจ้าหนี้และผู้ค้ำประกันไม่อาจทราบวงเงินที่ลูกหนี้จะก่อหนี้ขึ้น ทั้งไม่อาจทราบเวลาของหนี้ที่แน่นอน จึงส่งผลให้การค้ำประกันหนี้ในอนาคตมีข้อจำกัดและส่งผลให้เกิดความไม่สะดวกในการประกอบธุรกิจ ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่ลูกหนี้นำทรัพย์สินมาจดจำนองเพื่อประกันหนี้กู้ยืม แต่ลูกหนี้ได้ผ่อนชำระจนกระทั่งยอดหนี้ลดลงและวงเงินในสัญญาจำนองคงเหลือถ้าหากลูกหนี้ต้องการวงเงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีแล้วมาติดต่อสถาบันการเงิน สถาบันการเงินสามารถพิจารณาให้สินเชื่อได้เลยโดยใช้สัญญาจำนองเดิมไม่ต้องไปจดจำนองใหม่เนื่องจากในสัญญาจำนองจะมีการระบุไว้อยู่แล้วว่าจำนองประกันหนี้ทั้งที่มีอยู่แล้วและจะมีขึ้นในอนาคต แต่ตามหลักกฎหมายปัจจุบันสถาบันการเงินไม่สามารถทำเช่นเดิมได้ ไม่สามารถใช้สัญญาจำนองเดิมได้อีกต่อไปและต้องดำเนินการจดทะเบียนจำนองใหม่ทุกครั้งเพื่อระบุให้ชัดเจนว่าประกันหนี้อะไร จำนวนเงินเท่าใด ซึ่งภาระต่าง ๆ ในการจดทะเบียนตกเป็นภาระแก่ตัวลูกหนี้ทั้งสิ้น

2. ประเด็นการกำหนดให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 691 (เดิม) บัญญัติว่า “ถ้าผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบร่วมกันกับลูกหนี้ ท่านว่าผู้ค้ำประกันย่อมไม่มีสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา 688, 689 และ 690” จากหลักกฎหมายนี้หมายความว่าถ้าผู้ค้ำประกันตกลงรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมหรือตกลงรับผิดชอบร่วมกันกับลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันจะไม่มีสิทธิยกข้อต่อสู้ต่าง ๆ อันกฎหมายบัญญัติไว้ให้แก่ผู้ค้ำประกันตามบทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวข้างต้นขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้เลย อาทิ สิทธิเรียกร้องให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน (มาตรา 688) สิทธิเรียกร้องให้บังคับการชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน (มาตรา 689) และสิทธิเรียกร้องให้

บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์ซึ่งเป็นหลักประกันก่อน (มาตรา 690) จากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเกิดปัญหาขึ้นว่า เจ้าหนี้ส่วนใหญ่มักจะระบุน้อยความในสัญญาค้ำประกันให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม รวมทั้งมีข้อความ ทำนองให้ผู้ค้ำประกันยอมผูกพันตนร่วมกับลูกหนี้ขึ้นต้นโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งส่งผลให้ผู้ค้ำประกันไม่สามารถยกข้อต่อสู้ตามที่กล่าวมาข้างต้นขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้เลย คงเหลือเพียงสิทธิในการยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ขึ้นต่อสู้กับเจ้าหนี้ได้ (มาตรา 694) และท้ายที่สุดหากผู้ค้ำประกันแพ้คดีต้องรับผิดชอบใช้คืนให้กับเจ้าหนี้ตามสัญญาค้ำประกันโดยผู้ค้ำประกันมีสิทธิเหลือเพียงการใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันด้วยกันเองเท่านั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การยกเลิกมาตรา 691 (เดิม) ทั้งหมดและบัญญัติหลักการแก้ปัญหาดังกล่าวไว้ในมาตรา 681/1 วรรคหนึ่ง แทน ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ข้อตกลงใดที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ” ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 จากหลักกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันเจ้าหนี้ไม่สามารถระบุน้อยความใด ๆ ในทำนองที่มีผลในทางกฎหมายให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมได้และหากฝ่าฝืนมีข้อตกลงดังกล่าวไว้ในสัญญาค้ำประกัน ผลทางกฎหมายคือ ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ภายหลังพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 พบปัญหาในทางปฏิบัติต่อผู้ค้ำประกันในรายที่เป็นนิติบุคคลโดยเฉพาะสถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์ในการค้ำประกันหนี้สินเกิดข้อขัดข้องในการทำธุรกิจโดยเฉพาะกรณีการออกหนังสือค้ำประกัน (Bank Guarantee) ที่ออกให้แก่ลูกค้ำเพื่อนำไปวางเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาโดยเฉพาะสัญญาจัดซื้อจัดจ้าง สัญญารับเหมาก่อสร้างของหน่วยงานราชการ จนทำให้ต้องมีการแก้ไขมาตรา 681/1 ใหม่อีกครั้ง โดยการเพิ่มข้อยกเว้นเป็นวรรคสองว่า “ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลและยินยอมเข้าผูกพันตนเพื่อรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ในกรณีเช่นนั้นผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นย่อมไม่มีสิทธิดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 688 มาตรา 689 และมาตรา 690” ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2558 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2558 จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องของกระบวนการตรากฎหมายของไทยที่ไม่มีการตรวจสอบหรือประเมินผลกระทบของกฎหมายก่อนการบัญญัติกฎหมาย (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, 2557) ซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบถึงความน่าเชื่อถือและความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมของไทย และภายหลังการบังคับใช้มาตราดังกล่าวที่มาจาก การแก้ไขกฎหมายสองฉบับ ยังพบปัญหาบางประการ กล่าวคือ การทำข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นการเลี่ยงมาตรา 681/1 เช่น การประกันการกู้ยืมเงินหรือเช่าซื้อ บางกรณีผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดให้ผู้ค้ำประกันการเช่าซื้อ โดยให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม จากกรณีดังกล่าวผู้ให้เช่าซื้อบางรายมีการเปลี่ยนรูปแบบจากการทำสัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาการรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมโดยมีข้อความในสัญญาเป็นทำนองเดียวกับสัญญาค้ำประกันเดิมทั้งหมด ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่า กรณีเช่นนี้จะถือเป็นการค้ำประกันที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมซึ่งขัดต่อมาตรา 681/1 และตกเป็นโมฆะหรือไม่หรือจะถือว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่ใช่การค้ำประกัน ดังนั้นจึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 681/1

และสามารถกำหนดให้รับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมได้ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา (คมกฤษ เทียนทัต, 2562)

3. ประเด็นการบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันเมื่อลูกหนี้ผิดนัด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 686 (เดิม) บัญญัติว่า “ลูกหนี้ผิดนัดลงเมื่อใด ท่านว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้แต่นั้น” จากหลักกฎหมายเดิมนี้นำกำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องเอาจากผู้ค้ำประกันได้ทันทีที่ลูกหนี้ผิดนัด โดยไม่มีกระบวนการแจ้งเตือนให้ผู้ค้ำประกันทราบก่อนว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ทำให้ผู้ค้ำประกันหลายรายถูกฟ้องคดีโดยไม่ทันตั้งตัว นอกจากนี้ ยังพบว่าเจ้าหนี้บางรายทอดเวลาไม่ยอมฟ้องผู้ค้ำประกันโดยหวังผลในเรื่องดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ ส่งผลให้ผู้ค้ำประกันต้องแบกรับภาระในการชำระหนี้จำนวนมาก จึงนำมาสู่การปรับแก้กฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกันมากขึ้น โดยการยกเลิกความในมาตรา 686 (เดิม) ทั้งหมดและให้ใช้ข้อความใหม่แทน โดยหลักกฎหมายมาตรา 686 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้บัญญัติไว้ว่า “เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดและไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวจะไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ” และความในวรรคสอง “ในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง” จากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการเพิ่มเติมรายละเอียดที่กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดและในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดหกสิบวันผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นหกสิบวัน อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 686 ถือว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องหรืออาจกล่าวได้ว่าการบอกกล่าวถือเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีของเจ้าหนี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 207/2564 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1048/2565) แต่ในกรณีที่เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันแล้วแต่เกินกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดเฉพาะในดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทนและค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นหกสิบวัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3785/2562, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1938/2563 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2564)

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า เนื่องด้วยมาตรา 686 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันใช้บังคับกับกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดนับแต่วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ กล่าวคือ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 แม้ว่าสัญญาค้ำประกันจะทำขึ้นก่อนวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 ก็ตาม นั้นหมายถึงว่ากฎหมายถือเอาวันที่ลูกหนี้ผิดนัดเป็นสาระสำคัญ ดังนั้น หากลูกหนี้ผิดนัดนับแต่วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 เป็นต้นมา เจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันก่อนฟ้อง มิฉะนั้นแล้วอาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองฉบับดังกล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตามผลกระทบที่ตามมาคือ ในกรณีที่มีการกำหนดการชำระหนี้เป็นรายงวดซึ่งพบมากในปัจจุบัน อาทิ สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาเช่าซื้อ หรือสัญญาชนิดอื่น ๆ ที่มีข้อตกลงผ่อนชำระเป็นรายงวดหรือรายเดือนและมีการค้ำประกันหนี้ดังกล่าว

แต่ปรากฏว่าลูกหนี้ผิดนัดในงวดหนึ่งงวดใดหรือหลายๆ งวด เกิดประเด็นปัญหาขึ้นว่าเจ้าหนี้จำเป็นต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันทุก ๆ งวดที่ลูกหนี้ผิดนัดหรือไม่ ซึ่งหากเจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวทุกครั้งที่ลูกหนี้ผิดนัด ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อเจ้าหนี้ที่ต้องแบกรับภาระเป็นอย่างมาก หรือเพียงแค่เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันนับตั้งแต่ลูกหนี้ผิดนัดครั้งแรกก็ถือว่าเจ้าหนี้ปฏิบัติตามมาตรา 686 แล้ว โดยจากการศึกษาในประเด็นนี้พบว่ามีความเห็นของนักวิชาการเป็นสองแนวทางทั้งที่เห็นว่าบอกกล่าวเพียงครั้งแรกครั้งเดียวและบอกกล่าวทุกครั้งที่มีการผิดนัด ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดบ้าง ชำระบ้าง หรือชำระไม่ตรงตามกำหนดเวลา แต่เจ้าหนี้ก็ยอมรับชำระหนี้โดยมิได้ดำเนินการใด ๆ กับลูกหนี้ กรณีเช่นนี้หากท้ายที่สุดเจ้าหนี้ไปฟ้องเรียกเอาจากผู้ค้ำประกัน การจะพิจารณาว่าเจ้าหนี้ได้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดแล้วหรือไม่ เช่นนี้แล้วจะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดตั้งแต่เมื่อใด

4. ประเด็นปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ตามหลักกฎหมายเดิมในกรณีที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยการลดจำนวนหนี้ ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทนตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ ข้อตกลงนี้มีผลผูกพันเฉพาะเจ้าหนี้กับลูกหนี้เท่านั้น ไม่มีผลผูกพันไปถึงผู้ค้ำประกัน เนื่องจากหนี้ประธานอันเกิดจากสัญญา อาทิ สัญญากู้ยืมเงินมักทำขึ้นแยกต่างหากจากสัญญาค้ำประกัน เมื่อผู้ค้ำประกันไม่ได้เป็นคู่สัญญาในสัญญาประธาน ผู้ค้ำประกันจึงไม่ได้รับประโยชน์จากการปรับลดจำนวนหนี้ดังกล่าวเว้นแต่เจ้าหนี้จะได้แจ้งไปยังผู้ค้ำประกันและให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันในการปลดปล่อยหนี้ของลูกหนี้ตามจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงปรับลดจำนวนลง แต่ในทางปฏิบัติก็มักพบว่าเจ้าหนี้ไม่ได้แจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบแต่อย่างใด และในกรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามที่ตกลง ลูกหนี้ต้องกลับไปผูกพันตามหนี้เดิมซึ่งเป็นภาระแก่ผู้ค้ำประกันเป็นอย่างมาก จึงนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายใหม่ โดยหลักกฎหมายที่มีการแก้ไขและบังคับใช้ในปัจจุบันได้แก่มาตรา 691 ซึ่งกำหนดเป็นหลักการไว้ว่าในกรณีที่เจ้าหนี้ตกลงกับลูกหนี้อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกัน รวมทั้ง ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น ให้เจ้าหนี้มีหนังสือแจ้งให้ค้ำประกันทราบถึงข้อตกลงดังกล่าวภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตกลงกันนั้นและถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดแล้วหรือลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดไม่ครบถ้วนแต่ผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ส่วนที่เหลือนั้นแล้วหรือลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ลดแต่ผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดนั้นแล้ว ให้ผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นจากการค้ำประกัน และยังกำหนดให้ผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้แม้จะล่วงเลยกำหนดเวลาชำระหนี้ตามที่ได้ลดแต่ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาชำระหนี้ดังกล่าวหรือภายในหกสิบวันนับแต่วันที่เจ้าหนี้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบ ในกรณีที่เจ้าหนี้มีหนังสือแจ้งเมื่อล่วงเลยกำหนดเวลาชำระหนี้ จากหลักกฎหมายทำให้ผู้ค้ำประกันได้รับความคุ้มครองมากขึ้น นอกจากนี้กฎหมายยังห้ามมิให้กำหนดข้อตกลงใดที่มีผลเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ค้ำประกันให้รับผิดชอบเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้มิได้ หากมีการกำหนดข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ในทางปฏิบัติสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เจ้าหนี้มักกำหนดไว้ว่าในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามข้อตกลงปรับลดหนี้ ลูกหนี้ต้องกลับมาผูกพันตามหนี้เดิม ในขณะที่กฎหมายมาตรา 691 ให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันเข้าชำระหนี้แทนลูกหนี้ได้ในกรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดไม่ครบถ้วนหรือลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ลดเลย ไม่ว่าลูกหนี้จะกลับไปปรับผิดเช่นเดิมแล้วและไม่ว่าจะล่วงเลยเวลาชำระหนี้ตามที่ได้ลดแล้วหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อเจ้าหนี้ที่ลูกหนี้

ต้องรับผิดชอบภาระหนี้ที่ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบมีความแตกต่างกันและหากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีก็ต้องมีการจัดทำบัญชีแยกภาระหนี้ระหว่างลูกหนี้กับผู้ค้าประกัน จึงเห็นได้ว่าหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ให้สิทธิแก่ผู้ค้าประกันที่เกินกว่าสิทธิที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้และจากกรณีดังกล่าวอาจส่งต่อเนื้อให้ผู้เป็นเจ้าหนี้ อาจไม่ยอมลดหนี้ให้ลูกหนี้เพราะเจ้าหนี้ อาจเกรงว่าผู้ค้าประกันจะหลุดพ้นความรับผิด

5. ประเด็นการผ่อนเวลาหนี้ที่มีกำหนดชำระแน่นอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 700 (เดิม) บัญญัติว่า “ถ้าผู้ค้าประกันนั้นจะต้องชำระ ณ เวลาที่กำหนดแน่นอนและเจ้าหนี้อยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้าประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด” และความในวรรคสอง “แต่ถ้าผู้ค้าประกันได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลา ท่านว่าผู้ค้าประกันหาหลุดพ้นจากความรับผิดไม่ ด้วยเหตุนี้ ในทางปฏิบัติเจ้าหนี้มักกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกัน ให้ความยินยอมในเรื่องการผ่อนเวลาไว้ล่วงหน้าเนื่องจากข้อตกลงดังกล่าวอาจกำหนดไว้ในสัญญาผู้ค้าประกันหรือตกลงภายหลังก็ได้และในกรณีที่มีการตกลงไว้ล่วงหน้าในสัญญาผู้ค้าประกันและต่อมาเจ้าหนี้มีการผ่อนเวลาให้กับลูกหนี้ เจ้าหนี้มักไม่ได้แจ้งเรื่องการผ่อนเวลาให้ผู้ค้าประกันทราบอีกเพราะถือว่าตกลงกันไว้แล้ว ทำให้ผู้ค้าประกันไม่อาจทราบได้ว่าเจ้าหนี้ได้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ส่งผลให้ผู้ค้าประกันไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร จึงนำมาสู่การปรับแก้กฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ค้าประกันมากยิ่งขึ้น โดยหลักกฎหมายมาตรา 700 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังคงหลักการเดิมเพียงแต่กำหนดให้ข้อตกลงที่ผู้ค้าประกันทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลา ข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้ แต่ความดังกล่าวนี้ไม่ได้ไปใช้บังคับแก่ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือผู้ค้าประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ จากหลักกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้ค้าประกันได้รับการคุ้มครองสิทธิมากยิ่งขึ้น

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ภายหลังพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 พบปัญหาในทางปฏิบัติต่อผู้ค้าประกันในรายที่เป็นนิติบุคคลโดยเฉพาะสถาบันการเงินที่มีลูกหนี้ติดต่อเพื่อขอผ่อนเวลาชำระหนี้เป็นจำนวนมาก แต่ธนาคารฝ่ายเดียวไม่สามารถที่จะผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ได้เลยทันที แต่ต้องติดต่อไปยังผู้ค้าประกันของลูกหนี้แต่ละรายรวมถึงผู้จ้าง เพื่อให้มาตกลงยินยอมกับการผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ด้วยเพราะมีเช่นนั้นย่อมจะทำให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการแก้ไขมาตรา 700 ใหม่อีกครั้ง โดยการเพิ่มข้อยกเว้นเป็นวรรคสามว่า “ความในวรรคสอง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ค้าประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือผู้ค้าประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ” ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2558 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2558 จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องของกระบวนการตรากฎหมายของไทยที่ไม่มีการตรวจสอบหรือประเมินผลกระทบของกฎหมายก่อนการบัญญัติกฎหมายซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบถึงความน่าเชื่อถือและความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมของไทย นอกจากนี้ภายหลังการบังคับใช้หลักกฎหมายก็ก่อให้เกิดปัญหาอีกหลายประการโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ที่มีลูกหนี้ติดต่อเพื่อขอผ่อนชำระหนี้เป็นจำนวนมาก แต่ธนาคารฝ่ายเดียวไม่สามารถที่จะผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ได้เลยทันที แต่ต้องติดต่อไปยังผู้ค้าประกันของลูกหนี้แต่ละรายรวมถึงผู้จ้างเพื่อให้มาตกลงยินยอมกับการผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ด้วยเพราะเกรงว่าหากผู้ค้าประกันไม่ได้ให้ความยินยอมด้วยผู้ค้าประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด ในบางรายที่ติดต่อผู้ค้าประกันไม่ได้ก็ไม่ผ่อนเวลาให้ลูกหนี้เลยหรืออาจกล่าวได้ว่าหลักกฎหมายใหม่ทำ

ให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ยากขึ้นซึ่งย่อมเป็นผลกระทบที่เกิดแก่ตัวลูกหนี้ แต่ในบางรายก็ยอมผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ไปก่อนแล้วติดตามให้ผู้ค้ำประกันมายินยอมในภายหลัง ซึ่งในกรณีนี้ธนาคารต้องแบกรับความเสี่ยงไว้เองว่าผู้ค้ำประกันจะยินยอมหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

1. ก่อนการบัญญัติกฎหมาย หน่วยงานที่เสนอร่างกฎหมายควรศึกษาหรือประเมินผลกระทบจากกฎหมายให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะกระบวนการดังกล่าวจะช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นภายหลังจากที่กฎหมายมีผลใช้บังคับได้ และยังเป็น การปรับปรุงการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้เสีย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของกฎหมายให้มีสาระสำคัญ ครบถ้วนและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำหรือกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติตามหลักกฎหมายใน บางประเด็นเพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติ อันจะช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ประกอบการธุรกิจ ธนาคารหรือสถาบันการเงิน รวมถึงผู้เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ทั้งหลาย และเพื่อช่วยให้สามารถนำไปปรับใช้ได้โดย ถูกต้องตามหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3. หน่วยงานภาครัฐควรประเมินผลกระทบของกฎหมายภายหลังการบังคับใช้กฎหมายมาเป็นระยะเวลา หนึ่งเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบต่อทั้งในส่วนของผู้ประกอบการธุรกิจ บรรดาเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และผู้ค้ำประกัน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นและไม่ให้กฎหมายค้ำประกันเป็น อุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises-SME)

4. เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขหลักกฎหมายมาตรา 691 โดยกฎหมายไม่ควรกำหนดสิทธิให้ผู้ค้ำประกันมี สิทธิเกินกว่าสิทธิที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงกันไว้ในสัญญา ปรับปรุงโครงสร้างหนี้ว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ปรับลดลูกหนี้ต้องกลับผูกพันตามยอดหนี้เดิม ทั้งนี้ เพื่อมิ ให้เกิดความสับสนในเรื่องความรับผิดชอบภาระหนี้ที่แตกต่างกันระหว่างผู้ค้ำประกันกับลูกหนี้และเพื่อจูงใจให้ เจ้าหนี้ยอมลดจำนวนหนี้ให้แก่ลูกหนี้อันจะเกิดผลดีแก่ทั้งลูกหนี้และผู้ค้ำประกัน เนื่องจากกฎหมายปัจจุบันผู้เป็น เจ้าหนี้อาจไม่ยอมลดหนี้ให้ลูกหนี้เพราะเจ้าหนี้อาจจะเกรงว่าผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นความรับผิด

เอกสารอ้างอิง

เจตน สถาวรศีลพร. (ม.ป.ป). การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมในสังคม : ข้อพิจารณาบางประการว่าด้วย กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย ความยุติธรรมกับสังคม. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2559 จาก www.admncourt.go.th/00_web/09_academic/document/20100817.pdf.
คมกฤษ เทียนทัด. (2562). ปัญหาในกฎหมายค้ำประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21. วารสารรัฐศาสตร์ปริทัศน์, 61(1), 61-66.

เชาว์วิศ สกุลวรวิทย์. (2549). ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีมลพิษทางน้ำ (วิทยานิพนธ์). สืบค้นจาก

https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/TU.the.2006.62

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. (2557). การวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมาย. *วารสารจุลนิติ*, 11(4), 35-45.

นัยนา เกิดวิชัย. (2549). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : นิติเนย์.

มานิต จุ่มปา. (2555). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์. (2566). คำอธิบายกฎหมายลักษณะคำประกัน จำนอง จำนำ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

ศิพร โกวิท, จิรภัทร วรรณะรูป, ตินณภพ พัฒนะ, และโสรัตน์ กลับลีลา. (2567). การทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(4), 377-378.

สายศิริ ศิริวิริยะกุล. (2558). ผลกระทบของกฎหมายใหม่ การค้าประกันและจำนอง ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 7(1), 80-97.

สุดา วิศรุตพิชญ์. (2557). *หลักกฎหมายคำประกัน จำนอง จำนำ ตาม พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.